

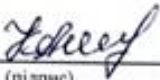
Міністерство освіти і науки України
Сумський національний аграрний університет
Факультет агротехнологій та природокористування
Кафедра екології та ботаніки

Робоча програма (силабус) освітнього компонента

ОК 16. Соціальна екологія
(обов'язковий)

Спеціальність	101 Екологія
Освітня програма	Екологія
Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський)

Суми – 2025

Розробник: Г.О. Клименко, к.б.н., доцент кафедри екології та ботаніки
(підпис) (прізвище, ініціали) (вчений ступінь та звання, посада)

Розглянуто, схвалено та затверджено на засіданні кафедри екології та ботаніки (назва кафедри)	протокол №23 від 16.06.2025 року	
	Завідувач кафедри (підпис)	Вікторія СКЛЯР (прізвище, ініціали)

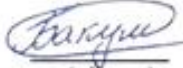
Погоджено:

Гарант освітньої програми

(підпис)

Ганна КЛИМЕНКО
(ПІБ)

Декан факультету,
де реалізується освітня програма

(підпис)

Ольга БАКУМЕНКО
(ПІБ)

Рецензія на робочу програму(додається) надана: Інна ЗУБЦОВА
(ПІБ)

Олена ТИХОНОВА
(ПІБ)

Методист відділу якості освіти,
ліцензування та акредитації

Н. Баранік
(підпис)

Надія Баранік
(ПІБ)

Зареєстровано в електронній базі: дата: 30.06. 2025 р.

Інформація про перегляд робочої програми (силабусу):

Навчальний рік, в якому вносяться зміни	Номер додатку до робочої програми з описом змін	Зміни розглянуто і схвалено		
		Дата та номер протоколу засідання кафедри	Завідувач кафедри	Гарант освітньої програми

1. ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО ОСВІТНІЙ КОМПОНЕНТ

1	Назва ОК	Соціальна екологія			
2	Факультет / кафедра	Факультет агротехнологій та природокористування / Кафедра екології та ботаніки			
3	Статус ОК	Обов'язковий			
4	Програма/Спеціальність (програми), складовою яких є ОК для (заповнюється для обов'язкових ОК)	ОП – Екологія Спеціальність – 101 Екологія			
6	Рівень НРК	рівень 6			
7	Семестр та тривалість вивчення	Дисципліна викладається протягом 2 року навчання, 3 семестр (денна форма)			
8	Кількість кредитів ЄКТС	5,0 кредити (150 годин)			
9	Загальний обсяг годин та їх розподіл (денна/заочна)	Контактна робота (заняття)			Самостійна робота (денна/заочна)
		Лекційні (денна/заочна)	Практичні /семінарські (денна/заочна)	Лабораторні (денна/заочна)	
	3 семестр/5 семестр	30	30	-	60
10	Мова навчання	українська			
11	Викладач/Координатор освітнього компонента	Клименко Ганна Олександрівна			
11.1	Контактна інформація	к.б.н., доцент кафедри екології та ботаніки, кабінет 34 в Ел. адреса: annaklimenko2014@gmail.com			
12	Загальний опис освітнього компонента	Дисципліна «Соціальна екологія» – важлива складова у підготовці фахівців в області екології, яка формує у них розуміння основних соціальних, екологічних і політичних проблем сучасного суспільства та шляхів їх розв'язання, формування екологічної свідомості та культури, спонукання студентів до активізації процесу самопізнання, трудової активності, підприємництва, мобільності й адаптивності до екологічних, економічних, соціальних вимог сьогодення.			
13	Мета освітнього компонента	Набуття майбутнім фахівцем-екологом знань щодо сучасних методів та правил функціонування соціоекосистеми, набуття загального уявлення про причини виникнення, масштаби та можливі наслідки сучасної кризи у взаємовідносинах людського суспільства і природи, ознайомити з основами науки про соціоекосистеми і гармонізацію взаємодії людського суспільства і природи.			
14	Передумови вивчення ОК, зв'язок з іншими освітніми компонентами ОП	1. Освітній компонент базується на вивченні таких дисциплін як: Біологія, Гідрологія, Хімія з основами біогеохімії, Загальна екологія 2. Освітній компонент є основою для таких дисциплін як: Екологія міських систем, Моделювання і прогнозування стану довкілля, Екологічний захист агроєкосистем.			
15	Політика академічної доброчесності	У процесі вивчення дисципліни «Екологічна фізіологія рослин», студенти мають дотримуватися правил академічної доброчесності, визначених «Положенням про організацію освітнього процесу в Сумському національному аграрному університеті (https://drive.google.com/file/d/1THXbcZySe0C6UwlnG3Uy_V64uRngnbzk/view) та «Кодексом академічної етики Сумського національного аграрного університету (			

		o1TmzZSEnW9NyaCF98_HgSCcrhARn/view). При виконанні лабораторних робіт, виконанні індивідуальних завдань, самостійної роботи, написанні модульних, залікових та екзаменаційних робіт студент обов'язково має дотримуватись правил академічної доброчесності. Будь-які види порушення академічної доброчесності, зокрема плагіат, неправомірне використання чужих ідей, фальсифікація даних чи співучасть у таких діях, є абсолютно неприпустимими і не толеруються. Виявлення ознак академічної недоброчесності у роботі студента є підставою для її незарахування викладачем, незалежно від обсягу порушення.
16	Ключові слова	Біорізноманіття, охорона природи, антропогенний тиск, рідкісні види рослин, агроландшафти як середовище існування популяцій, рекреаційний тиск і порушення фітоценозів, соціально-екологічна оцінка землекористування, інвазійні види як соціоекологічна загроза
17	Посилання на Moodle	https://cdn.snau.edu.ua/moodle/course/view.php?id=1222

2. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ ЗА ОСВІТНІМ КОМПОНЕНТОМ ТА ЇХ ЗВ'ЯЗОК З ПРОГРАМНИМИ РЕЗУЛЬТАТАМИ НАВЧАННЯ

Результати навчання за ОК: Після вивчення освітнього компонента студент очікувано буде здатен...»	Програмні результати навчання, на досягнення яких спрямований ОК (зазначити номер згідно з нумерацією, наведеною в ОП) ¹				Як оцінюється РНД
	ПР01. Демонструвати розуміння основних принципів управління природоохоронними діями та/або екологічними проектами.	ПР02. Розуміти основні екологічні закони, правила та принципи охорони довкілля та природокористування.	ПР03. Розуміти основні концепції, теоретичні та практичні проблеми в галузі природничих наук, що необхідні для аналізу і прийняття рішень в сфері екології, охорони довкілля та оптимального природокористування.	ПР15. Уміти пояснювати соціальні, економічні і політичні наслідки впровадження екологічних проектів.	
ДРН 1. Використовувати понятійно-термінологічний апарат соціоекології, закони взаємовідносин системи «природа-людина-техніка»	+	+			За результатами поточного оцінювання знань (за результатами підготовлених та представлених презентацій та доповідей, індивідуальних сівбесід щодо виконаних завдань, у т.ч. при захисті виконаних лабораторних робіт та завдань самостійної роботи, застосування самооцінювання та взаємооцінювання

					ання, тестування), а також за результатами модульного контролю знань та іспиту.
ДРН 2. Формулювати основні екологічні закони, правила та принципи охорони довкілля та природокористу вання.		+		+	За результатами поточного оцінювання знань (за результатам и підготовлени х та представлен их презентацій та доповідей, індивідуальни х сівбесід щодо виконаних завдань, у т.ч. при захисті виконаних лабораторних робіт та завдань самостійної роботи, застосування самооцінюван ня та взаємооцінюв ання, тестування), а також за результатами модульного контролю знань та іспиту.
ДРН 3. Уміти пояснювати соціальні наслідки впровадженн я екологічних проектів.	+		+		За результатами поточного оцінювання знань (за результатам и підготовлени х та представлен их

					презентацій та доповідей, індивідуальних сівбесід щодо виконаних завдань, у т.ч. при захисті виконаних лабораторних робіт та завдань самостійної роботи, застосування самооцінювання та взаємооцінювання, тестування), а також за результатами модульного контролю знань та іспиту.
ДРН 4. Давати оцінку екологічних та соціальних наслідків випадків та інцидентів.			+	+	За результатами поточного оцінювання знань (за результатами підготовлених та представлених презентацій та доповідей, індивідуальних сівбесід щодо виконаних завдань, у т.ч. при захисті виконаних лабораторних робіт та завдань самостійної роботи, застосування самооцінювання та взаємооцінювання)

					ання, тестування), а також за результатами модульного контролю знань та іспиту.
ДРН 5. Виявляти причини, які викликають погіршення стану довкілля, визначати шляхи його покращення соціально- політичними заходами	+			+	За результатами поточного оцінювання знань (за результатам и підготовлени х та представлен их презентацій та доповідей, індивідуальни х сівбесід щодо виконаних завдань, у т.ч. при захисті виконаних лабораторних робіт та завдань самостійної роботи, застосування самооцінюван ня та взаємооцінюв ання, тестування), а також за результатами модульного контролю знань та іспиту.
ДРН 6. Застосовувати на практиці основні положення стратегії стійкого розвитку з метою гармонізації відносин		+		+	За результатами поточного оцінювання знань (за результатам и підготовлени х та представлен их

«людина-природа» відносно окремої території, регіону, держави, людства загалом.					презентацій та доповідей, індивідуальних сівбесід щодо виконаних завдань, у т.ч. при захисті виконаних лабораторних робіт та завдань самостійної роботи, застосування самооцінювання та взаємооцінювання, тестування), а також за результатами модульного контролю знань та іспиту.
ДРН 7. Уміти здійснювати ефективну міжособистісну та міждисциплінарну комунікацію в контексті соціально-екологічних викликів; поєднувати навички самостійної та колективної роботи для аналізу впливу суспільства на довкілля; аргументовано інформувати громадськість, органи влади та зацікавлені сторони щодо екологічних проблем соціального	+		+		За результатами поточного оцінювання знань (за результатами підготовлених та представлених презентацій та доповідей, індивідуальних сівбесід щодо виконаних завдань, у т.ч. при захисті виконаних лабораторних робіт та завдань самостійної роботи, застосування самооцінювання та взаємооцінювання)

походження, дотримуючись принципів етичної відповідально сті, професійної добросовісності та стійкого розвитку.					ання, тестування), а також за результатами модульного контролю знань та іспиту.
--	--	--	--	--	--

3. ЗМІСТ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА (ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ)

Тема. Перелік питань, що будуть розглянуті в межах теми	Розподіл в межах загального бюджету часу				Рекомендована література ²
	Аудиторна робота			Самостійна робота	
	Лк	П.з / семін. з	Лаб. з.		
Модуль 1. Основи соціальної екології: поняття, структура та методологія дисципліни					
Тема 1. Об’єкт, предмет та система основних понять соціальної екології. Завдання соціоекології. Методологія соціальної екології.	2	-	4	5	1, 2, 3, 4, 5
Тема 2. Взаємодія суспільства та природи в процесі історичного розвитку.	4	-	2	5	1, 2, 6, 10
Тема 3. Географічні та біологічні елементи взаємодії суспільства та природи.	4	-	2	5	1, 2, 15, 23, 32
Тема 4. Техніко-технологічні та економічні аспекти взаємодії суспільства та довкілля.	2	-	4	5	1, 2, 15, 23, 30
Модуль 2. Соціально-екологічні проблеми сучасності та засади сталого розвитку					
Тема 5. Соціально-демографічні проблеми сучасного людського суспільства.	2	-	2	5	5, 8, 25
Тема 6. Вплив сучасної світової соціоекосистеми на використання. Природних ресурсів	2	-	2	5	4, 16, 19, 21, 29, 25
Тема 7. Науково-технічна революція як передумова вирішення еколого-економічних проблем.	2	-	2	5	4, 16, 19, 21, 29
Тема 8. Система понять соціоекологічного права. Правове регулювання соціоекологічних взаємовідносин в	2	-	4	5	4, 16, 19, 21,

Україні.					29, 31
Тема 9. Стійкий розвиток як передумова гармонізації взаємовідносин суспільства і довкілля.	4	-	2	5	4, 16, 19, 21, 29, 25
Тема 10. Екологічна освіта, наука і культура як передумова сталого розвитку людства	2	-	2	5	4, 16, 19, 21, 29
Тема 11. Екологізація людської діяльності – парадигма сучасного життя.	2	-	2	5	4, 16, 19, 21, 29
Тема 12. Соціально-екологічна політика в Україні. Екологічна освіта та просвіта в Україні.	2		2	5	4, 16, 19, 21, 29, 32
Всього	30		30	60	

4. МЕТОДИ ВИКЛАДАННЯ ТА НАВЧАННЯ

ДРН	Методи викладання (робота, що буде проведена викладачем <u>під час аудиторних занять</u> , консультацій)	Кількість годин	Методи навчання (які види навчальної діяльності має виконати <u>студент самостійно</u>)	Кількість годин
ДРН 1. Використовувати понятійно-термінологічний апарат соціоекології, закони взаємовідносин системи «природа-людина-техніка»	- проведення лекційних занять з використанням мультимедійних презентацій та практичних (лабораторних) робіт -аналіз та оцінювання проведеної здобувачем роботи під час виконання практичних завдань, у т.ч. якості, змістовності підготовки презентацій (рефератів, публікацій) та якісних показників (обґрунтованості, аргументованості, рівня володіння матеріалом) їхнього захисту	7	- опрацювання додаткового матеріалу за відповідними темами, - аналіз проведеної роботи під час виконання практичних завдань та підготовка до захисту практичних робіт, - підготовка презентацій чи написання рефератів та/або тез доповідей (індивідуальна робота або робота в групах)	12
ДРН 2. Формулювати основні екологічні закони, правила та принципи охорони довкілля та природокористування.	- проведення лекційних занять з використанням мультимедійних презентацій та практичних (лабораторних) робіт -аналіз та оцінювання проведеної здобувачем роботи під час	8	- опрацювання додаткового матеріалу за відповідними темами, - аналіз проведеної роботи під час виконання практичних завдань	12

	виконання практичних завдань, у т.ч. якості, змістовності підготовки презентацій (рефератів, публікацій) та якісних показників (обґрунтованості, аргументованості, рівня володіння матеріалом) їхнього захисту		та підготовка до захисту практичних робіт, - підготовка презентацій чи написання рефератів та/або тез доповідей (індивідуальна робота або робота в групах)	
ДРН 3. Уміти пояснювати соціальні наслідки впровадження екологічних проектів.	- проведення лекційних занять з використанням мультимедійних презентацій та практичних (лабораторних) робіт -аналіз та оцінювання проведеної здобувачем роботи під час виконання практичних завдань, у т.ч. якості, змістовності підготовки презентацій (рефератів, публікацій) та якісних показників (обґрунтованості, аргументованості, рівня володіння матеріалом) їхнього захисту	9	- опрацювання додаткового матеріалу за відповідними темами, - аналіз проведеної роботи під час виконання практичних завдань та підготовка до захисту практичних робіт, - підготовка презентацій чи написання рефератів та/або тез доповідей (індивідуальна робота або робота в групах)	12
ДРН 4. Давати оцінку екологічних та соціальних наслідків випадків та інцидентів.	- проведення лекційних занять з використанням мультимедійних презентацій та практичних (лабораторних) робіт -аналіз та оцінювання проведеної здобувачем роботи під час виконання практичних завдань, у т.ч. якості, змістовності підготовки презентацій (рефератів, публікацій) та якісних показників (обґрунтованості, аргументованості, рівня володіння матеріалом) їхнього захисту	9	- опрацювання додаткового матеріалу за відповідними темами, - аналіз проведеної роботи під час виконання практичних завдань та підготовка до захисту практичних робіт, - підготовка презентацій чи написання рефератів та/або тез доповідей (індивідуальна робота або робота в групах)	12
ДРН 5. Виявляти причини, які викликають погіршення стану довкілля, визначати шляхи його	- проведення лекційних занять з використанням мультимедійних презентацій та практичних (лабораторних) робіт	9	- опрацювання додаткового матеріалу за відповідними темами, - аналіз проведеної	14

покращення соціально-політичними заходами	-аналіз та оцінювання проведеної здобувачем роботи під час виконання практичних завдань, у т.ч. якості, змістовності підготовки презентацій (рефератів, публікацій) та якісних показників (обґрунтованості, аргументованості, рівня володіння матеріалом) їхнього захисту		роботи під час виконання практичних завдань та підготовка до захисту практичних робіт, - підготовка презентацій чи написання рефератів та/або тез доповідей (індивідуальна робота або робота в групах)	
ДРН 6. Застосовувати на практиці основні положення стратегії стійкого розвитку з метою гармонізації відносин «людина-природа» відносно окремої території, регіону, держави, людства загалом.	- проведення лекційних занять з використанням мультимедійних презентацій та практичних (лабораторних) робіт -аналіз та оцінювання проведеної здобувачем роботи під час виконання практичних завдань, у т.ч. якості, змістовності підготовки презентацій (рефератів, публікацій) та якісних показників (обґрунтованості, аргументованості, рівня володіння матеріалом) їхнього захисту	9	- опрацювання додаткового матеріалу за відповідними темами, - аналіз проведеної роботи під час виконання практичних завдань та підготовка до захисту практичних робіт, - підготовка презентацій чи написання рефератів та/або тез доповідей (індивідуальна робота або робота в групах)	14
ДРН 7. Уміти здійснювати ефективну міжособистісну та міждисциплінарну комунікацію в контексті соціально-екологічних викликів; поєднувати навички самостійної та колективної роботи для аналізу впливу суспільства на довкілля; аргументовано інформувати громадськість, органи влади та зацікавлені сторони щодо екологічних проблем соціального походження, дотримуючись	- проведення лекційних занять з використанням мультимедійних презентацій та практичних (лабораторних) робіт -аналіз та оцінювання проведеної здобувачем роботи під час виконання практичних завдань, у т.ч. якості, змістовності підготовки презентацій (рефератів, публікацій) та якісних показників (обґрунтованості, аргументованості, рівня володіння матеріалом) їхнього захисту	9	- опрацювання додаткового матеріалу за відповідними темами, - аналіз проведеної роботи під час виконання практичних завдань та підготовка до захисту практичних робіт, - підготовка презентацій чи написання рефератів та/або тез доповідей (індивідуальна робота або робота в групах)	14

принципів етичної відповідальності, професійної доброчесності та стійкого розвитку.				
Всього годин		60		90

5. ОЦІНЮВАННЯ ЗА ОСВІТНІМ КОМПОНЕНТОМ

5.1. Сумативне оцінювання

5.1.1. Для оцінювання очікуваних результатів навчання передбачено

№	Методи сумативного оцінювання	Бали / Частка у загальній оцінці	Дата складання
1	Тест множинного вибору та індивідуальне завдання. (Модуль 1. Основи соціальної екології: поняття, структура та методологія дисципліни. Теми 1-4).	35 балів / 35%	1 семестр, 6 тиждень
2	Тест множинного вибору та індивідуальне завдання (Модуль 2. Соціально-екологічні проблеми сучасності та засади сталого розвитку. Теми 5-12)	35 балів / 35%	1 семестр, 14 тиждень
3	Іспит	30 балів / 30%	екзаменаційна сесія

5.1.2. Критерії оцінювання

Компонент	Незадовільно	Задовільно	Добре	Відмінно
Осінній семестр				
	<i><12 балів</i>	<i>12-19 балів</i>	<i>20-28 балів</i>	<i>29-35 балів</i>
Тест множинного вибору та індивідуальне завдання. (Модуль 1. Основи соціальної екології: поняття, структура та методологія дисципліни. Теми 1-4).	Вимоги щодо завдання не виконано	Більшість вимог виконано, але окремі питання розкриті не повністю, відсутній аналіз вивченого матеріалу	Виконано усі вимоги завдання	Виконано усі вимоги завдання, чітко інтерпретовано отримані результати, зроблені пропозиції щодо поліпшення та удосконалення конкретних питань, сформована своя думка та своє бачення певної проблеми, продемонстровано здатність до критичної оцінки різних джерел інформації, вдумливість, зроблені висновки щодо використання отриманих знань у професійній діяльності
Тест множинного вибору та індивідуальне завдання (Модуль 2. Соціально-екологічні проблеми сучасності та	<i><12 балів</i>	<i>12-19 балів</i>	<i>20-28 балів</i>	<i>29-35 балів</i>
	Вимоги щодо завдання не виконано	Більшість вимог виконано, але окремі питання розкриті не повністю, відсутній	Виконано усі вимоги завдання	Виконано усі вимоги завдання, чітко інтерпретовано отримані результати, зроблені пропозиції щодо поліпшення та удосконалення конкретних питань,

засади сталого розвитку. Теми 5-12)		аналіз вивченого матеріалу		сформована своя думка та своє бачення певної проблеми,
-------------------------------------	--	----------------------------	--	--

5.2. Формативне оцінювання:

№	Елементи формативного оцінювання	Термін оцінювання
1	Усне опитування після вивчення кожної теми	Після завершення вивчення теми
2	Усні відповіді на окремі питання під час проведення лекцій та лабораторних робіт	Протягом всього семестру
3	Аналіз текстів за темами курсу опрацьованих студентом самостійно	Протягом всього семестру
4	Захист практичних (лабораторних) робіт	Після здачі роботи
5	Усний зворотній зв'язок від викладача під час роботи над практичними роботами.	Протягом всього семестру

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Шкала оцінювання: національна та ECTS			
Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
75-81	C		
69-74	D	задовільно	
60-68	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	F	незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов’язковим повторним вивченням дисципліни

ПЕРЕЗАРАХУВАННЯ ТА ВИЗНАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ: перезарахування та визнання результатів навчання з дисципліни «Соціальна екологія» або окремого її елемента відбувається відповідно до «Положення про організацію освітнього процесу в Сумському національному аграрному університеті» (https://drive.google.com/file/d/1THXbcZySe0C6UwlnG3Uy_V64uRngnbzk/view) та «Положення про порядок визнання результатів, здобутих шляхом неформальної та /або інформальної освіти» (<https://drive.google.com/file/d/1cUvzkDYn9cbJEaZKQvU5sOtxyBvB3ZTR/view>)

6. НАВЧАЛЬНІ РЕСУРСИ (ЛІТЕРАТУРА)

Основні джерела:

- 1.
2. Герман Дейлі. Поза зростанням. Економічна теорія сталого розвитку/пер. З англ.: Інститут сталого розвитку. — К.: Інтелсфера, 2002. — 312с.
3. Екологія: підручник для студентів вищих навчальних закладів / під заг. Ред.. О.Є.Пахомова. — Харків: Фоліо, 2014. — 666 с.

4. Основи стійкого розвитку: Навчальний посібник / За заг. ред. Проф. Л.Г.Мельника. – Суми: “Університетська книга”, 2005. – 654 с.
5. Білик Л. І. Соціальна екологія : навч. посіб. / Л. І. Білик. – Черкаси : ЧДТУ, 2013. – 134 с.
6. Єрмоленко А. М. Соціальна етика та екологія: гідність людини – шанування природи / А. М. Єрмоленко. – К. : НАН України, 2010. – 192 с.
7. Коваленко Г. Д., Попенко Г. С. Основи екології : навч. посіб. / Г. Д. Коваленко, Г. С. Попенко. – Харків : Основа, 2009. – 184 с.
8. Ковальчук І. П., Робак В. Є. Екологія : підруч. для ПТНЗ / І. П. Ковальчук, В. Є. Робак. – Київ : Лібра, 2008. – 240 с.
9. Приймак В. В., Семенюк С. К. Соціальна екологія : навч.-метод. посіб. / В. В. Приймак, С. К. Семенюк. – Херсон : ХДУ, 2018. – 92 с.

Методичне забезпечення:

10. Клименко Г.О. Соціальна екологія. Конспект лекцій для здобувачів 2 курсу спеціальності 101 Екологія першого бакалаврського рівня освіти – Суми: Сумський національний аграрний університет, 2024. – 58 с.
11. Клименко Г.О. Соціальна екологія. Методичні рекомендації до виконання самостійної роботи для здобувачів 2 курсу спеціальності 101 Екологія першого бакалаврського рівня освіти – Суми: Сумський національний аграрний університет, 2024. – 30 с.
12. Клименко Г.О. Соціальна екологія. Методичні рекомендації до виконання практичних робіт для виконання практичних робіт для здобувачів 2 курсу спеціальності 101 Екологія першого бакалаврського рівня освіти – Суми: Сумський національний аграрний університет, 2024. – 111 с.

Допоміжні:

13. Козуля Т. В. Процеси екологічного регулювання та управління : навч. посіб. / Т. В. Козуля. – Харків : ХПІ, 2010. – 160 с.
- 14.
15. Ракоїд О. О., Клепко А. В. Social Ecology : manual for students / О. О. Ракоїд, А. В. Клепко. – Київ : НУБіП України, 2023. – 98 с.
16. Стегній О. Г. Чи може природа бути предметом соціологічного аналізу? // Вісник Харківського нац. ун-ту імені В. Н. Каразіна. – 2009. – № 838. – С. 120–124.
17. Омельченко О. Українська житиме за єдиними з Європою "зеленими правилами" // День. – 2003. – № 75.
18. Bookchin M. The Ecology of Freedom: The Emergence and Dissolution of Hierarchy / M. Bookchin. – Oakland : AK Press, 2005. – 474 p.
19. Bookchin M. From Urbanization to Cities: The Politics of Democratic Municipalism / M. Bookchin. – London : Verso, 2021. – 320 p.
20. Stokols D. Social Ecology in the Digital Age: Solving Complex Problems in a Globalized World / D. Stokols. – London : Academic Press, 2018. – 406 p.
21. Taylor D. Toxic Communities: Environmental Racism, Industrial Pollution, and Residential Mobility / D. Taylor. – New York : NYU Press, 2014. – 352 p.
22. Winkelmann R., Rockström J., Stoknes P. et al. Social tipping processes for sustainability: An analytical framework // Proceedings of the National Academy of Sciences. – 2020. – Vol. 117, No. 28. – P. 16170–16178. DOI: <https://doi.org/10.1073/pnas.1921828117>
23. Pajari R., Gröhn A., Dufva M., Mäkinen M. Disjointed modes of building resilience to socio-environmental crises // Frontiers in Sustainable Resource Management. – 2024. – Vol. 1, Article 1352707. – DOI: <https://doi.org/10.3389/fsrma.2024.1352707>
24. Fekete A., Hüttel R., Ludeke M. Strengthening community resilience through participation – a conceptual exploration // Sustainability. – 2022. – Vol. 14, Issue 10. – P. 5921. – DOI: <https://doi.org/10.3390/su14105921>
25. Essop R., Theron L., Ungar M. The opportunity of social ecological resilience in the promotion of youth health and wellbeing: a narrative review // Child and Youth Services Review. – 2022. – Vol. 137. – Article 106492. – DOI: <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2022.106492>

26. Боголюбов В.М., Прилипко В.А., Піскунова Л.Е. Стратегія сталого розвитку. – К.: НАУ, 2008.
27. Марова С.Ф., Солоха Д.В. та ін. Інституціональні основи ефективного реформування системи природокористування в умовах реалізації концепції сталого розвитку в Україні. Монографія. – ТОВ «ППНС», м. Маріуполь, 2019. – 304 с.
28. Худоба В. Екологія :навч.-метод. Посіб. / В.Худоба, Ю.Чикайло. –Львів : ЛДУФК, 2016. – 92 с.
29. Соломенко Л.І., Боголюбов В.М., Волох А.М. Загальна екологія. –К.:НУБіПУ. -2018. –350 с.
30. Гор А. Земля у рівновазі / Переклад з англ.: Інститут сталого розвитку. – К.: Інтелсфера, 2002. – 312 с.
31. Поширення омели білої у містах (м. Суми). Хоменко А. В., Клименко Г.О. // Матеріали НПК викладачів, аспірантів та студентів СНАУ (17 -20 квітня 2019 р). – Суми, 2019. – С.16.
32. Заходи та принципи озеленення на прикладі міста Середина-Буда. Трубка К. В., Клименко Г.О. // Матеріали НПК викладачів, аспірантів та студентів СНАУ (17 -20 квітня 2019 р). – Суми, 2019. – С.14.
33. Дослідження розповсюдження *Viscum album* L. в місті Суми та розробка рекомендації для боротьби з омелою білою / Савченко Л. П., Майборода В. Г., Романько Т. М., Клименко Г.О. // Матеріали НПК викладачів, аспірантів та студентів СНАУ (17 -20 квітня 2019 р). – Суми, 2019. – С.13.
34. I. M. Kovalenko, G. O. Klymenko, R. A. Yaroschuk, M. I. Fedorchuk, O. A. Lykholat Optimization of Ginkgo biloba cultivation technology in open soil conditions / Regulatory Mechanisms in Biosystems, 2018, 9(4), 58-62.
35. <https://www.iucnredlist.org> – Сайт The IUCN Red list of threatened species.
36. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_032 - Конвенція про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі. Берн, 19 вересня 1979 року.
37. Указ Президента України від 30 вересня 2019 року № 722 «Про цілі сталого розвитку України на період до 2030 року (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text>)
38. Офіційний сайт Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України: <https://mepg.gov.ua>
39. Про схвалення Стратегії екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату на період до 2030 року : Розпорядження КМУ від 20 жовтня 2021 р. № 1363-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1363-2021-%D1%80#Text>
40. The European Green Deal. Striving to be the first climate-neutral continent. URL: <https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/e...>
41. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text
42. Понад 15 млрд збитків природно-заповідного фонду через війну. URL: <https://www.rbc.ua/rus/news/ponad-15-mlrd-zbitkiv-prirodno-zapovidnogo-...>

Інформаційні ресурси

Офіційний сайт Державної служби статистики України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua>.

Міністерство екології та природних ресурсів України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.menr.gov.ua/>.

Офіційний портал Верховної Ради України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.

Всеукраїнська екологічна ліга. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ecoleague.net>.

Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/>.

Міжнародний науковий журнал «Екологія та ноосферологія». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uenj.cv.ua>.

Екологія життя. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ecolive.com.ua/>
Навколишнє середовище [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publnav_ser_u.htm.

РЕЦЕНЗІЯ НА РОБОЧУ ПРОГРАМУ (СИЛАБУС)

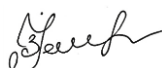
Соціальна екологія

Розробник: к.б.н., доц. Ганна КЛИМЕНКО

Параметр, за яким оцінюється робоча програма (силабус) освітнього компонента гарантом або членом проєктної групи	Так	Ні	Коментар
Результати навчання за освітнім компонентом (ДРН) відповідають НРК	+		
Результати навчання за освітнім компонентом (ДРН) відповідають передбаченим ПРН (для обов'язкових ОК)	+		
Результати навчання за освітнім компонентом дають можливість виміряти та оцінити рівень їх досягнення	+		

Член проєктної групи ОП Екологія

(підпис)

Інна ЗУБЦОВА

(ППП)

Параметр, за яким оцінюється робоча програма (силабус) освітнього компонента викладачем відповідної кафедри	Так	Ні	Коментар
Загальна інформація про освітній компонент є достатньою	+		
Результати навчання за освітнім компонентом (ДРН) відповідають НРК	+		
Результати навчання за освітнім компонентом (ДРН) дають можливість виміряти та оцінити рівень їх досягнення	+		
Результати навчання (ДРН) стосуються компетентностей студентів, а не змісту дисципліни (містять знання, уміння, навички, а не теми навчальної програми дисципліни)	+		
Зміст ОК сформовано відповідно до структурно-логічної схеми	+		
Навчальна активність (методи викладання та навчання) дає змогу студентам досягти очікуваних результатів навчання (ДРН)	+		
Освітній компонент передбачає навчання через дослідження, що є доцільним та достатнім для відповідного рівня вищої освіти	+		
Стратегія оцінювання в межах освітнього компонента відповідає політиці Університету/факультету	+		
Передбачені методи оцінювання дозволяють оцінити ступінь досягнення результатів навчання за освітнім компонентом	+		
Навантаження студентів є адекватним обсягу освітнього компонента	+		
Рекомендовані навчальні ресурси є достатніми для досягнення результатів навчання (ДРН)	+		
Література є актуальною	+		
Перелік навчальних ресурсів містить необхідні для досягнення ДРН програмні продукти	+		

Рецензент (викладач кафедри екології та ботаніки)

Олена ТИХОНОВА